

Walter Adolf Jöhr: **Die Konjunkturschwankungen**. J. C. B. Mohr, Tübingen und Polygraphischer Verlag, Zürich, 1952. 675 sider. Pris: s.fr. 37.45.

Robert Aaron Gordon: **Business Fluctuations**. Harper and Brothers, New York 1952. 624 sider. Pris: \$ 5.00.

I en oversigtsartikel i dette tidskrift (hefte 93—94, 1952) blev opmærksomheden henledt på en række nyere arbejder i konjunkturteorien. Artiklen behandlede et dansk bidrag samt en række angelsaksiske lærebøger og monografier. Det havde været ønskeligt, om ovennævnte arbejder var blevet inddraget i omtalte artikel. De må imidlertid her stå alene, hvilket vel også er muligt for en bog på næsten 700 sider støttet af en på 624 sider, omend en sammenligning med andre lignende arbejder kunne have været ønskelig. Forfatterne er henholdsvis en kendt schweizisk økonom (professor ved Handelshøjskolen i St. Gallen) samt en ikke mindre kendt amerikansk økonom (professor ved University of Berkley).

Jöhr's bog repræsenterer et kæmpearbejde. Den er af omfang så stor, at den næppe vil finde mange læsere ud over de få, som på professionens vegne (d.v.s. lærere) har mere eller mindre pligt til at følge med i litteraturen. Disse vil imidlertid også med udbytte kunne arbejde sig igennem de tæt trykte sider og opnå både et overblik og en stor detailviden. Bogen er ikke mindst værdifuld, fordi forfatteren åbenbart har været igennem så langt den vigtigste konjunkturlitteratur op til omkring 1950 og omhyggeligt henviser til og gør rede for denne litteratur. Det store omfang forklares derfor bl. a. af, at der overhovedet ikke forudsættes nogen speciel viden om konjunkturteori. Men det er også blevet en meget tyk

bog, fordi forfatteren skriver særdeles udførligt for ikke at sige meget bredt, hvilket måske i almindelighed kan være en pædagogisk fordel, men vel er en tvivlsom fordel, om følgen bliver, at bogen på grund af sit omfang ikke skulle finde mange læsere uden for de mere professionelles kredse.

Størsteparten af bogen er et omhyggeligt og vel tilrettelagt referat af konjunkturteoretisk litteratur. I så henseende vil Jöhr's bog sikkert blive en meget alvorlig konkurrent til Haberler's ældre bog (*Prosperity and Depression*, 1. udg. fra 1937, sidste udg. fra 1943). Jöhr's bog vil i flere henseender være at foretrække, alene fordi den er nyere og som følge heraf er i stand til at give en mere afbalanceret og også en mere klar fremstilling af makroteoriens udvikling efter Keynes. Alene betragtet som litteraturoversigt vil bogen således have meget at give. I de kritiske kommentarer kunne man nok ønske mere forståelse for økonometriens mål og midler. De matematisk betonedede modeller refereres (verbalt) for så vidt udmærket (omend dette naturligvis kræver en masse plads og er en af forklaringerne på bogens store omfang). Men forfatteren yder vel ikke denne gruppe af økonomer retfærdighed, når han synes at overse, at mange »økonometriske modeller« i første række er at opfatte som »rammemodeller«, der vil kunne udvides — om man vil: modificeres — under hensyntagen til en række ikke-specificerede forhold (se f. eks. Jöhr's kommentarer til »Mechanistische Grundkonzeption«, p. 584 f.)

Bogens eget bidrag til teoriens udvikling koncentrerer sig om de mere psykologisk betonedede reaktioner (kapitel 10 og — især — kapitel 13). Med støtte i en ganske omfangsrig

Walter Adolf Jöhr: **Die Konjunkturschwankungen**. J. C. B. Mohr, Tübingen und Polygraphischer Verlag, Zürich, 1952. 675 sider. Pris: s.fr. 37.45.

Robert Aaron Gordon: **Business Fluctuations**. Harper and Brothers, New York 1952. 624 sider. Pris: \$ 5.00.

I en oversigtsartikel i dette tidskrift (hefte 93—94, 1952) blev opmærksomheden henledt på en række nyere arbejder i konjunkturteorien. Artiklen behandlede et dansk bidrag samt en række angelsaksiske lærebøger og monografier. Det havde været ønskeligt, om ovennævnte arbejder var blevet inddraget i omtalte artikel. De må imidlertid her stå alene, hvilket vel også er muligt for en bog på næsten 700 sider støttet af en på 624 sider, omend en sammenligning med andre lignende arbejder kunne have været ønskelig. Forfatterne er henholdsvis en kendt schweizisk økonom (professor ved Handelshøjskolen i St. Gallen) samt en ikke mindre kendt amerikansk økonom (professor ved University of Berkley).

Jöhr's bog repræsenterer et kæmpearbejde. Den er af omfang så stor, at den næppe vil finde mange læsere ud over de få, som på professionens vegne (d.v.s. lærere) har mere eller mindre pligt til at følge med i litteraturen. Disse vil imidlertid også med udbytte kunne arbejde sig igennem de tæt trykte sider og opnå både et overblik og en stor detailviden. Bogen er ikke mindst værdifuld, fordi forfatteren åbenbart har været igennem så langt den vigtigste konjunkturlitteratur op til omkring 1950 og omhyggeligt henviser til og gør rede for denne litteratur. Det store omfang forklares derfor bl. a. af, at der overhovedet ikke forudsættes nogen speciel viden om konjunkturteori. Men det er også blevet en meget tyk

bog, fordi forfatteren skriver særdeles udførligt for ikke at sige meget bredt, hvilket måske i almindelighed kan være en pædagogisk fordel, men vel er en tvivlsom fordel, om følgen bliver, at bogen på grund af sit omfang ikke skulle finde mange læsere uden for de mere professionelles kredse.

Størsteparten af bogen er et omhyggeligt og vel tilrettelagt referat af konjunkturteoretisk litteratur. I så henseende vil Jöhr's bog sikkert blive en meget alvorlig konkurrent til Haberler's ældre bog (*Prosperity and Depression*, 1. udg. fra 1937, sidste udg. fra 1943). Jöhr's bog vil i flere henseender være at foretrække, alene fordi den er nyere og som følge heraf er i stand til at give en mere afbalanceret og også en mere klar fremstilling af makroteoriens udvikling efter Keynes. Alene betragtet som litteraturoversigt vil bogen således have meget at give. I de kritiske kommentarer kunne man nok ønske mere forståelse for økonometriens mål og midler. De matematisk betonedede modeller refereres (verbalt) for så vidt udmærket (omend dette naturligvis kræver en masse plads og er en af forklaringerne på bogens store omfang). Men forfatteren yder vel ikke denne gruppe af økonomer retfærdighed, når han synes at overse, at mange »økonometriske modeller« i første række er at opfatte som »rammemodeller«, der vil kunne udvides — om man vil: modificeres — under hensyntagen til en række ikke-specificerede forhold (se f. eks. Jöhr's kommentarer til »Mechanistische Grundkonzeption«, p. 584 f.)

Bogens eget bidrag til teoriens udvikling koncentrerer sig om de mere psykologisk betonedede reaktioner (kapitel 10 og — især — kapitel 13). Med støtte i en ganske omfangsrig

sociologisk litteratur om massereaktioner mener Jöhr da, at konjunkturteorien i højere grad bør opbygges som en socialpsykologisk teori. Til dette grundsynspunkt kan der for så vidt ikke være meget at tilføje, al den stund det jo er åbenbart, at en række markedsreaktioner utvivlsomt vil blive belyst ved sociologiske analyser. Men der er vel grund til at fremhæve, at de af Jöhr så stærkt kritiserede modeller — opbygget omkring de almindelige makromodeller for konjunkturbevægelse — ikke alene tillader at blive suppleret med sådanne socialpsykologiske faktorer, men at de tillige kan blive stående som relevante beskrivelser af, hvad Jöhr betegner som »der Kernprozess«, jfr. bemærkningerne ovenfor. Dertil kommer, at de omtalte psykologisk betonedede reaktioner synes lidet udforskede, hvorfor der stadig synes al mulig grund til at bygge videre på og i konjunkturforklaringer støtte sig til de »mekanistiske« forklaringer. Forlader man dette grundsynspunkt, synes man let at komme til at stå med tomme hænder. I almindelighed er jo endnu en henvisning til »psykologiske faktorer« så nogenlunde det samme som at afholde sig fra at give nogen blot tilnærmelsesvis præcis beskrivelse.

Om Jöhr's bog på flere områder kan sammenlignes med Haberler's, så kan måske Gordon's arbejde sammenlignes med Alvin H. Hansen's velkendte *Business Cycles and National Income*. Gordon's bog er fuldt fortjent blevet stærkt rost og anbefalet, jfr. f. eks. anmeldelse af Erik Lundberg i »*Økonomisk Tidsskrift*«, juni 1954.

Dispositionen såvel som fremstillingen i Gordon's bog er meget klar. 1. del præsenterer den generelle

makro-model med et særligt kapitel om multiplikatoren og et andet om acceleratoren. I 2. del sættes modellen i bevægelse, dels ved en beskrivelse af den faktiske udvikling, dels ved en analyse af svingningernes »årsager«. Herunder præsenteres meget kort konjunkturteoriens dogmehistorie (kapitel 12) sammen med en ufuldstændig (men let læselig) oversigt over økonometriens bidrag. Man kan med en vis ret hævde, at der er taget alt for meget med om dogmehistorien (og der er for mange gentagelser) i Alvin Hansen's bog nævnt ovenfor. Men det synes vanskeligt at finde en balance; thi i det her betragtede arbejde er afsnittet til gengæld vel alt taget i betragtning svundet for stærkt ind.

I 3. del — som er bogens svageste — behandles konjunkturpolitikken, herunder et kapitel om forudsigelse (konjunkturbarometre) samt et kapitel om konjunkturspredningen. For en dansk læser virker det sidst nævnte afsnit særdeles utilfredsstillende, hvilket naturligvis hænger sammen med, at mens udlandets indflydelse må være helt centralt for os, vil det omvendt være af underordnet betydning i U.S.A.

Fremstillingen er pædagogisk upåklagelig. Selv med forholdsvis små forudsætninger vil bogen — som er tænkt som lærebog — kunne læses med stort udbytte. Litteraturhenvisningerne er særdeles fuldstændige (i hvert fald for den nyere litteratur), og også herved vil bogen give sin læser meget.

Gordon's bog vil med stort udbytte kunne læses f. eks. som supplement til Banke og Winding (*Konjunktur og kriser*) eller til Alvin H. Hansen's bog. Men den står lige så vel alene. Alt taget i betragtning kommer den

ganske tæt til idealet af en lærebog i konjunkturteori.

P. Nørregaard Rasmussen.

Hans Neisser & Franco Modigliani: **National Incomes and International Trade.**

A Quantitative Analysis. University of Illinois Press, Urbana, 1953. 396 sider. \$ 7,50.

Denne store bog er resultatet af 10 års arbejde på the *Institute of World Affairs, New School for Social Research*. Undersøgelsens formål er at belyse sammenhængen mellem den internationale handel og den økonomiske aktivitet i de enkelte lande. Medens vistnok alle tidligere økonomiske analyser af forbindelsen mellem nationalindkomst og udenrigshandel har taget deres udgangspunkt i forholdene i et enkelt land, har den foreliggende undersøgelse påtaget sig den — troede man — halsløse opgave at inddrage alle lande i analysen. Medens man i de gængse undersøgelser af denne art naturligt nok har måttet betragte eksporten som en *exogen* variabel (d.v.s. en variabel, som bidrager til forklaring af andre variable, men som ikke selv forklares), har denne mere omfattende model gjort det muligt ikke alene at inddrage importen, men også eksporten som en *endogen* variabel (d.v.s. en variabel, hvis størrelse forklares af modellen), idet et lands eksport først og fremmest forklares af nationalindkomsten i de andre lande.

Professor Neissers grundlæggende model, hvorved undersøgelsen forklarer hvert enkelt lands eksport og import, kan kort skitseres således, idet det dog bemærkes, at der for de enkelte sammenhænge enten af teoretiske eller af praktiske grunde ofte er gjort brud på dette skema:

Hvert industrilands *import* afhænger direkte af:

Indkomst,
priser,
fødevareproduktion.

Hvert ikke-industrilands *import* afhænger direkte af:

Eksport plus industriproduktion,
priser,
netto kapitalimport.

Ethvert lands *eksport* afhænger direkte af:

Alle andre landes import,
priser.

For at gøre beregningsarbejdet nogenlunde overkommeligt har man slået landene sammen i 6 grupper, hvoraf England, U.S.A., Tyskland og Frankrig udgør hver sin gruppe, de øvrige industrilande een, og samtlige ikke-industrielle lande også een fællesgruppe. Varerne er opdelt i råvarer, fødemidler og industrivarer.

De observationer, der indgår i undersøgelsen, stammer alle fra mellemkrigstiden (hovedsageligt fra årene 1925—37).

En del indvendinger, som det er nærliggende at fremsætte over for den anvendte model, imødegås på forhånd af forfatterne. Dette gælder således indvendingen mod, at man stort set forudsætter konstant struktur for verdensøkonomien. Selv om der er sket en økonomisk vækst i den undersøgte periode, behøver dette ikke nødvendigvis, siger forfatterne, at ændre de grundlæggende sammenhænge mellem nationalindkomst og import. Selv teknologiske fremskridt behøver ikke at ændre alle sammenhængene. Endvidere indgår der i modellen sådanne forklarende variable, f. eks. priser, som må antages at afspejle strukturelle forskydninger. I enkelte tilfælde har man dog fundet det nødvendigt at opdele undersøgelsesperioden i to delperioder.